

Urszula Mleczko

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

ZNACZENIE ZEWNĘTRZNEJ POMOCY FINANSOWEJ DLA PROCESU RESTRUKTURYZACJI BANKÓW SPÓŁDZIELCZYCH

Streszczenie: Jednym z istotnych czynników mających wpływ na przebieg procesu restrukturyzacji i poprawę sytuacji finansowej banków spółdzielczych była udzielona im zewnętrzna pomoc finansowa. Pomoc ta miała różne formy i była przekazywana oraz kontrolowana przez NBP, ministra finansów i BFG. Istotny dla procesu restrukturyzacji banków spółdzielczych był moment przekazania tych środków finansowych oraz ich wielkość.

Celem publikacji jest przedstawienie wpływu zewnętrznej pomocy finansowej na poprawę wyników finansowych oraz wzrost funduszy własnych sektora spółdzielczego. W związku z tym przedstawione zostaną różne formy pomocy finansowej oraz ich udział w wynikach finansowych wypracowywanych przez banki spółdzielcze w latach 1996-2005.

Słowa kluczowe: restrukturyzacja spółdzielczego sektora bankowego, obligacje restrukturyzacyjne, kredyt wekslowy NBP, pomoc finansowa z BFG, pomoc *de minimis*

1. Wstęp

Od początku procesu transformacji sektor banków spółdzielczych przeszedł ogromne przeobrażenia. Liczba banków spółdzielczych zmniejszyła się w latach 1991-2007 o 1083, tj. z 1664 (stan na 13.12.1991 r.) do 581 (stan na 31.12.2007 r.). Zmniejszenie liczby banków było wynikiem przede wszystkim procesów fuzji i przejęć, których było 952, oraz ogłoszenia przez sądy upadłości 132 banków (przy czym jeden z nich następnie wznowił działalność), a także likwidacji i przejęcia 47 banków przez banki komercyjne.

Jednym z istotnych czynników mających wpływ na przebieg procesu restrukturyzacji i poprawę sytuacji finansowej banków spółdzielczych była udzielona im zewnętrzna pomoc finansowa. Zewnętrzna pomoc finansowa miała różne formy, a przekazywana i kontrolowana była przez NBP, ministra finansów i BFG. Istotny dla procesu restrukturyzacji banków spółdzielczych był moment przekazania tych środków finansowych oraz ich wielkość¹.

Celem publikacji jest przedstawienie wpływu zewnętrznej pomocy finansowej na poprawę wyników finansowych oraz wzrost funduszy własnych sektora spół-

¹ Szczegółowy opis wszystkich form zewnętrznej pomocy finansowej znajduje się między innymi w [1, s. 56-62]. Cytowane dalej wielkości zaczerpnięto z tego opracowania.

dzielczego. W związku z tym przedstawione zostaną różne formy pomocy finansowej, z jakich mogły skorzystać banki spółdzielcze, oraz ich udział w wypracowywanych przez nie wynikach finansowych.

W czasie kryzysu, jaki dotknął banki spółdzielcze w latach 1991-1993, nie mogły one skorzystać z zewnętrznej pomocy finansowej. Dopiero bowiem w drugiej połowie 1993 r. opracowano w NBP zasady sanacji banków i podjęto działania na forum rządu oraz Sejmu w celu uzyskania środków finansowych dla banków zagrożonych upadłością. Jednak istotne znaczenie dla procesu restrukturyzacji banków spółdzielczych miały wykup wierzytelności zakwalifikowanych jako zagrożone oraz zaniechanie poboru podatku dochodowego od osób prawnych. Niestety, z tych form pomocy finansowej mogły skorzystać banki spółdzielcze zrzeszone w strukturach regionalnych dopiero w 1995 r. Miało to wpływ na liczbę upadłości banków spółdzielczych. W latach 1992-1994 sądy ogłosiły upadłość 33 banków. W kolejnych dwóch latach, pomimo udzielenia bankom wsparcia finansowego, liczba upadłości się nie zmniejszyła. W tym okresie upadłość ogłoszono w 88 bankach. Jednym z istotnych czynników był również wydłużający się okres powstawania banków regionalnych. Począwszy od 1997 r. dominującą formą restrukturyzacji były fuzje i przejęcia.

2. Pomoc finansowa udzielona przez NBP

W latach 1994-1998 NBP, wykonując rezolucje i uchwały Sejmu RP, udzielił pomocy finansowej w formie kredytu wekslowego². W tym okresie z pomocy w formie **kredytów wekslowych** skorzystało 79 banków na łączną kwotę 125,9 mln zł, w tym: 12 banków komercyjnych na przejęcie 26 banków spółdzielczych (w łącznej kwocie 46,27 mln zł) oraz 67 banków spółdzielczych na przejęcie 85 banków (w łącznej kwocie 79,63 mln zł). Udzielona pomoc finansowa w sposób istotny przyczyniła się do systematycznego zmniejszania liczby upadłości oraz wzrostu liczby połączeń.

Od połowy 1994 r. po wejściu w życie ustawy o restrukturyzacji banków spółdzielczych i BGŻ (zwanej ustawą „świętojańską”) [11] oraz po zmianie ustawy o NBP, podejmowane były decyzje o **zwolnieniu banków z obowiązku odprowadzania rezerwy obowiązkowej**. W latach 1994-1998 Prezes NBP podejmował decyzje o zwolnieniu banków realizujących programy naprawcze (w tej grupie były również łączące się banki) z obowiązku utrzymywania i odprowadzania rezerwy obowiązkowej. Z tej formy pomocy skorzystało 240 banków, a kwota zwolnionych środków wyniosła 210,77 mln zł.

3. Pomoc finansowa udzielona ze środków publicznych

Proces restrukturyzacji banków na mocy wspomnianej ustawy „świętojańskiej” był wspierany przez ministra finansów w formie obligacji restrukturyzacyjnych i zanie-

² Decyzja Zarządu NBP z 6 maja 1994 r., Rezolucja Sejmu z 12 lipca 1995 r., Uchwała Sejmu z 11 stycznia 1996 r., Uchwała Sejmu z 24 stycznia 1997 r.

chania poboru podatku dochodowego. Z tych form pomocy finansowej, ze względu na zapisy ustawy, skorzystały przede wszystkim banki spółdzielcze zrzeszone w strukturach regionalnych. Banki zrzeszone w Gospodarczym Banku Południowo-Zachodnim SA oraz Banku Unii Gospodarczej SA pozbawione zostały dostępu do tych środków finansowych. W latach 1995-1997 banki spółdzielcze zrzeszone w strukturach regionalnych otrzymały **obligacje restrukturyzacyjne** na łączną kwotę 131,4 mln zł. Obligacje były wykorzystane na wykup należności straconych. Ponadto na zwiększenie kapitału rezerwowego 9 banków regionalnych przeznaczono 63 mln zł. Należy zaznaczyć, że minister finansów przeznaczył na restrukturyzację wiarytelności w bankach spółdzielczych kwotę 233,18 mln zł oraz 63 mln zł na dokapitalizowanie banków regionalnych [2]. Jak więc można zauważyć, kwota ok. 101,78 mln zł przeznaczona dla banków zrzeszonych w strukturach „niezależnych” nigdy nie została im przekazana. Brak dostępu do obligacji restrukturyzacyjnych miał istotne znaczenie dla procesu restrukturyzacji tych banków. Ostatecznie niewykorzystana kwota zasilila utworzony przez BGŻ Fundusz Rozwoju Banków Spółdzielczych. Po wejściu w życie ustawy z dnia 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających [13] środki z tego funduszu zasilily utworzony w BFG fundusz restrukturyzacji.

Istotną formą pomocy finansowej ze strony państwa było **zaniechanie poboru podatku dochodowego od osób prawnych**. W 1995 r. z tej formy pomocy skorzystały banki spółdzielcze tworzące banki regionalne, pod warunkiem przeznaczenia 75% zysku za ten rok, na zwiększenie funduszu zasobowego. Zaniechanie to spowodowało zwiększenie ich funduszy własnych o 39,9 mln zł. W wyniku zaniechania poboru podatku za 1996 r. fundusze zasobowe banków spółdzielczych tworzących banki regionalne wzrosły o 44 mln zł, a banków zrzeszonych w strukturach „niezależnych” o 19,6 mln zł. Ogółem w latach 1995-1997 fundusze własne banków spółdzielczych zwiększyły się o kwotę 104,2 mln zł.

4. Pożyczki z Bankowego Funduszu Gwarancyjnego

Począwszy od 1995 r., w związku z wejściem w życie ustawy o BFG³, przejął on zadania w zakresie udzielania pomocy finansowej bankom, w których ujawnione zostało niebezpieczeństwo niewypłacalności. W latach 1995-2006 banki spółdzielcze korzystały z tej formy zewnętrznej pomocy finansowej. W całym okresie wypłacono 56 bankom **pożyczki z funduszu pomocowego** w łącznej wysokości ok. 319,5 mln zł. Pożyczki udzielone bankom spółdzielczym stanowiły jedynie 8,5% kwoty wszystkich wypłaconych pożyczek.

Banki korzystały z pożyczek zarówno na finansowanie samodzielnej sanacji (29 banków), jak i na przejęcie banku znajdującego się w złej kondycji ekonomicznej. Dane przedstawione w tab. 1 wyraźnie wskazują na to, że w latach 1995-1996,

³ DzU z 1995 r. nr 4, poz. 18.

tj. w okresie, gdy liczba połączeń zaczęła dynamicznie przyrastać, niewiele banków mogło skorzystać z finansowego wsparcia na realizację tych procesów. Należy pamiętać, że okres ten był dla banków spółdzielczych szczególnie trudny, przede wszystkim dlatego, że wiele banków w dalszym ciągu było zagrożonych upadłością. W ocenie autorki zbyt długi okres akceptacji programów naprawczych przez GINB, a następnie oczekiwania na wsparcie finansowe, w wielu przypadkach powodował, że proces restrukturyzacji banku był albo bardzo utrudniony, albo wręcz niemożliwy⁴.

Tabela 1. Wyплаты pożyczek z funduszu pomocowego dla banków spółdzielczych w latach 1995-2006 (w tys. zł)

Rok	Samodzielna sanacja		Przejęcie przez bank spółdzielczy		Razem udzielone pożyczki	
	liczba	kwota	liczba	kwota	liczba	kwota
1995	0	0,0	1	2 979,0	1	2 979,0
1996	2	9 300,0	1	1 700,0	3	11 000,0
1997	18	66 350,0	5	10 510,0	23	76 860,0
1998	5	47 600,0	5	6 940,0	10	54 540,0
1999	2	27 800,0	5	13 200,0	7	41 000,0
2000	0	0,0	4	18 650,0	4	18 650,0
2001	1	12 000,0	2	22 000,0	3	34 000,0
2002	1	20 000,0	2	24 837,0	3	44 837,0
2003	0	0,0	0	0,0	0	0,0
2004	0	0,0	0	0,0	0	0,0
2005	0	0,0	0	0,0	0	0,0
2006	0	0,0	2	35 590,0	2	35 590,0
Razem	29	183 050,0	27	136 406,0	56	319 456,0

Źródło: [1, s. 59; 6, s. 15].

Po wejściu w życie ustawy z dnia 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających powstała możliwość skorzystania z **pożyczek z funduszu restrukturyzacji**, który został utworzony ze środków zlikwidowanego Funduszu Rozwoju Banków Spółdzielczych. Środki przekazane do BFG wynosiły ok. 123,4 mln zł. Zgodnie z uchwałą Rady BFG z 2001 r. banki mogły korzystać z tego funduszu na pokrycie kosztów związanych z łączeniem się. Do końca 2007 r. z tej formy pomocy finansowej skorzystało 217 banków na łączną kwotę ok. 275,4 mln zł.

⁴ Autorka formułuje opinię na podstawie nie tylko analizy danych zawartych w publikacji, ale przede wszystkim posiadanego doświadczenia, które wyniosła z pracy w GBPZ SA.

Tabela 2. Wyплаты pożyczek z funduszu restrukturyzacji banków spółdzielczych w latach 2001-2007 (w tys. zł)

Rok	Inwestycje		Zakup akcji banku zrzeszającego		Razem	
	liczba	kwota	liczba	kwota	liczba	kwota
2001	66	71 700,0	0	0,0	66	71 700,0
2002	27	32 062,0	0	0,0	27	32 062,0
2003	25	36 890,0	14	2742,8	39	39 632,8
2004	39	66 594,0	20	3596,7	59	70 190,7
2005	11	25 097,0	3	312,0	14	25 409,0
2006	6	16 426,0	0	0,0	6	16 426,0
2007	6	20 294,0	0	0,0	6	20 294,0
Razem	180	269 063,0	37	6651,5	217	275 714,5

Źródło: [1, s. 60; 6, s. 17].

Udzielone w latach 2001-2007 pożyczki przeznaczone były przede wszystkim na: inwestycje (64,6%), unifikację programów i sprzętu informatycznego (28,6%), zakup akcji banków zrzeszających (2,4%), ujednoczenie procedur technologii bankowej (2,1%), ujednoczenie procedur finansowo-księgowych (0,7%), unifikację produktów i usług (0,6%), pozostałe (1,0%) [6]. Banki, które otrzymały pożyczki, mogły przynajmniej w części pokryć bardzo wysokie koszty połączenia.

5. Wpływ zewnętrznych form pomocy finansowej na wyniki finansowe

Zewnętrzna pomoc finansowa miała stanowić wsparcie dla procesu restrukturyzacji banków spółdzielczych. Jak już podkreślono, nie miała ona wpływu na wyniki finansowe wypracowane przez banki w latach 1992-1994. Warto zaznaczyć, że pomoc, jaka została udzielona bankom komercyjnym już w 1993 r., zdecydowanie poprawiła ich wynik finansowy za 1994 r. Sektor banków spółdzielczych w tym okresie odnotował straty. W 1994 r. aż 476 banków miało stratę bieżącą na łączną kwotę 258,9 mln zł, strata z lat ubiegłych całego sektora spółdzielczego wynosiła 161,2 mln zł, a współczynnik wypłacalności miał wartość 2,2%. Straty z lat ubiegłych na koniec 1995 r. wzrosły w porównaniu z analogicznym okresem roku poprzedniego z 161,2 mln zł do 238,6 mln zł. Wypracowany na 31.12.1995 r. wynik finansowy netto był dodatni i wyniósł 86,8 mln zł, współczynnik wypłacalności zaś wzrósł do 8,4%. W 1996 r. kwota strat z lat ubiegłych była w dalszym ciągu bardzo wysoka i wynosiła 176,3 mln zł, jednak cały sektor ponownie wypracował zysk finansowy. W kolejnych latach sytuacja finansowa stopniowo się poprawiała [1].

Tabela 3. Wyniki finansowe banków spółdzielczych w latach 1993-2007 (w mln zł)

Wyszczególnienie	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	
Wynik finansowy brutto	-125,3	-152,2	140,6	264,8	350,6	285,1	323,5	
Wynik finansowy netto	-186,6	-195,0	86,8	191,4	225,4	176,5	208,7	
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
	477,7	489,8	495,9	402,0	582,5	623,0	624,5	865,7
	303,0	316,2	355,8	281,2	477,5	511,7	503,4	692,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie [7; 8].

Przedstawione powyżej formy pomocy finansowej miały wpływ na osiągnięte przez banki wyniki finansowe. Analiza danych zawartych w tab. 4 pozwala na sformułowanie opinii, że w 1996 r. udział różnych form pomocy finansowej w wypracowywaniu wyniku finansowego brutto był najbardziej znaczący (około 41,3%). Wówczas banki zrzeszone w strukturach regionalnych skorzystały z obligacji restrukturyzacyjnych i zaniechania poboru podatku dochodowego od osób prawnych. Niestety banki należące do struktur „niezależnych” mogły jedynie starać się o pomoc z NBP w formie kredytu wekslowego i zwolnienia z obowiązku odprowadzania rezerwy obowiązkowej. Zapisy ustawy „świętojańskiej” spowodowały, że procesy sanacji realizowane w różnych zrzeszeniach miały odmienny przebieg i konsekwencje dla tworzenia silniejszych kapitałowo banków spółdzielczych.

Tabela 4. Udział różnych form pomocy w wyniku finansowym brutto banków spółdzielczych w latach 1996-2005 (w %)

Wynik finansowy	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Wypracowany samodzielnie	58,7	70,4	77,0	88,3	94,4	96,0	97,5	98,4	99,5	99,7
Wykup wierzytelności w ramach obligacji	16,8	9,0								
Zaniechanie poboru podatku dochodowego	16,9	5,6								
Zwolnienie z rezerwy obowiązkowej	5,1	8,6	12,6	5,8	2,5	1,1				
Kredyt wekslowy	2,1	3,5	4,2	1,8	0,6					
Pożyczki BFG	0,5	3,0	6,1	4,0	2,4	2,9	2,5	1,4	0,5	0,3
Razem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Źródło: [1, s. 61].

Począwszy od 1997 r., z roku na rok udział zewnętrznej pomocy finansowej w wyniku finansowym brutto stopniowo malał. W latach 2002-2004 banki mogły korzystać jedynie z pożyczek udzielanych przez BFG. Jednak ze względu na koszty, jakie banki musiały ponosić z tytułu oprocentowania udzielonych pożyczek, wpływ tej formy finansowego wsparcia na wypracowany wynik finansowy był niewielki (wahał się od 0,3 do 2,5%).

6. Inne formy pomoc finansowej

Po wejściu w życie uchwały nr 9/98 KNB z dnia 5 sierpnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad wyposażenia banków spółdzielczych w kapitał założycielski, istotnym problemem dla banków spółdzielczych było osiągnięcie wyznaczonego progu kapitałowego w wysokości 300 tys. euro. Kolejne progi kapitałowe wyznaczone zostały w ustawie z dnia 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających [13]. Wzrost funduszy własnych banków okazał się kolejnym czynnikiem mającym wpływ na ich restrukturyzację. 27 czerwca 2003 r. Sejm RP uchwalił ustawę o zmianie ustawy o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających oraz o zmianie ustawy o Narodowym Banku Polskim⁵, na mocy której banki spółdzielcze, które w dniu jej wejścia w życie nie posiadały funduszy własnych w wysokości 1 mln euro, uzyskały możliwość zwolnienia z podatku dochodowego od osób prawnych 75% dochodów banku uzyskanych w wyniku operacji z członkami tych banków, pod warunkiem przekazania na zwiększenie funduszu zasobowego co najmniej 80% wypracowanego zysku netto ustalonego zgodnie z przepisami ustawy o rachunkowości – w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się uchwały walnego zgromadzenia w sprawie przeznaczenia tych środków finansowych. Przepis ten jednak nie był w praktyce wykorzystywany, ponieważ banki nie były w stanie wydzielić księgowo dochodów uzyskanych w wyniku operacji z członkami od innych dochodów. W ustawie z dnia 1 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy Prawo bankowe oraz o zmianie innych ustaw Sejm RP uchwalił, iż banki do czasu uzyskania zwiększenia sumy funduszy własnych do równowartości 1 mln euro będą mogły dokonywać odliczenia od kwoty należnego podatku dochodowego od osób prawnych, kwotę równą kwocie dochodu, jaki uzyskają z nabycia, za kwotę odpowiadającą ich funduszom podstawowym, 52-tygodniowych bonów skarbowych. 14 grudnia 2004 r. na podstawie art. 70 ust. 3 ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej Rada Ministrów wydała rozporządzenie w sprawie udzielania **pomocy de minimis** bankom spółdzielczym⁶. Warto zaznaczyć, że na koniec 2004 r. 350 banków (co stanowiło 58,7% ogółu banków) nie posiadało funduszy własnych na poziomie

⁵ DzU z 2003 r. nr 137 poz. 1303.

⁶ DzU z 2004 r. nr 267, poz. 2648, powyższe rozporządzenie zostało znowelizowane w dniu 26 kwietnia 2007 r.

1 mln euro. W 2005 r. fundusze własne banków wzrosły z tytułu pomocy *de minimis* w postaci ulgi podatkowej zarachowanej w zyski lat ubiegłych łącznie o kwotę 39,3 mln zł, z tej formy pomocy skorzystało 346 banków⁷. W następnym roku 261 banków zwiększyło swoje fundusze własne o 28,4 mln zł. W 2007 r. fundusze własne 204 banków wzrosły łącznie o kwotę 19,1 mln zł. W latach 2005-2007 z pomocy *de minimis* skorzystało 811 banków, przy czym niektóre z nich nawet w trzech kolejnych latach. W rezultacie fundusze własne zwiększyły się o 87,8 mln zł⁸.

Pomoc *de minimis* okazała się niewystarczająca w przypadku wielu banków, aby mogły one zwiększyć swoje fundusze własne do kwoty 1 mln euro. Dlatego niezbędne było zaangażowanie się banków zrzeszających w pomoc w osiągnięciu wymaganego progu kapitałowego. Udzielały one bankom pożyczek podporządkowanych, które za zgodą KNB były zaliczane do funduszy uzupełniających. Takie pożyczki banki otrzymywały również od innych banków spółdzielczych, a także w kilku przypadkach od swoich klientów. W 2007 r. KNB wydała zgodę 119 bankom spółdzielczym na zaliczenie pożyczki podporządkowanej do funduszy uzupełniających i w ten sposób fundusze własne całego sektora wzrosły o 129 mln zł. W 2007 r. 135 banków posiadało pożyczki podporządkowane, a 80 banków osiągnęło wymagany próg kapitałowy 1 mln euro dzięki ich zaliczeniu do funduszy własnych [8]. W grupie banków, które miały zgodę KNB, znajdowały się również te, dla których wzrost funduszy własnych ma znaczenie z punktu widzenia poprawy współczynnika wypłacalności czy też zwiększenia limitu koncentracji wierzytelności.

7. Podsumowanie

Na koniec 2007 r. wszystkie banki spółdzielcze posiadały fundusze własne większe lub równe wymaganemu minimum⁹. Przedstawione powyżej formy finansowego wsparcia miały swój udział w osiąganych przez banki wynikach finansowych, które przeznaczane były na rozliczenie strat z lat ubiegłych lub wzrost kapitałów własnych. Na zakończenie warto jednak zaznaczyć, że proces restrukturyzacji banków spółdzielczych przebiegałby znacznie szybciej, gdyby:

- 1) zewnętrzna pomoc finansowa udzielona była w momencie ujawnienia się skutków kryzysu finansowego, tak jak to było w przypadku banków komercyjnych,
- 2) obligacje restrukturyzacyjne i zaniechanie poboru podatku dochodowego od osób prawnych dotyczyły wszystkich banków, a nie tylko tych zrzeszonych w strukturach regionalnych,

⁷ Dane te są inne niż podane w [7, s. 22].

⁸ Dane uzyskano z GINB. Zostały opracowane na podstawie informacji przekazanej przez banki spółdzielcze do banków zrzeszających.

⁹ Dwa banki, które nie miały funduszy własnych w wymaganej wysokości, połączyły się z dniem 1.1.2008 r.

3) czas oczekiwania banków na udzielenie pożyczek z BFG był skrócony do niezbędnego minimum i nie był, w przypadku wielu banków spółdzielczych należących do struktur „niezależnych”, uwarunkowany wsparciem finansowym z innych źródeł,

4) przesunięcie okresu osiągnięcia progu kapitałowego w wysokości 1 mln euro z końca 2010 r. na koniec 2007 r. nie było poparte rzetelną analizą możliwości osiągnięcia tego wymogu i wsparte, począwszy od 2004 r., różnymi formami zewnętrznej pomocy finansowej.

Uwzględniając to, że na koniec 2007 r. aż 80 banków osiągnęło wymagany próg kapitałowy w wysokości 1 mln euro, dzięki zwiększeniu funduszy uzupełniających pozyskanych w formie pożyczki podporządkowanej, należy się spodziewać, że proces łączenia się banków będzie kontynuowany.

Literatura

- [1] *Banki spółdzielcze w Polsce*, Raport KNB, Warszawa 2006.
- [2] *Kryzysy bankowe. Przyczyny i rozwiązania*, red. M. Iwanicz-Drozdowska, PWE, Warszawa 2002.
- [3] *Nadzór bankowy 1989-2006*, NBP, Warszawa 2007.
- [4] Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie udzielania pomocy *de minimis* bankom spółdzielczym, DzU z 2004 r. nr 267, poz. 2648.
- [5] Siudek T., *Banki spółdzielcze w Polsce w warunkach gospodarki rynkowej. Studium konkurencyjności, efektywności, organizacji, regulacji oraz perspektyw rozwoju*, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2006.
- [6] *Sprawozdanie z działalności BFG za 2007*, „Bezpieczny Bank” 2008, nr 1 (36).
- [7] *Sytuacja finansowa banków w 2005*, NBP, Warszawa 2006.
- [8] *Sytuacja finansowa banków w 2007*, NBP, Warszawa 2008.
- [9] Uchwała nr 9/98 Komisji Nadzoru Bankowego z dnia 5 sierpnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad wyposażenia banków spółdzielczych w kapitał założycielski, DzUz NBP nr 19, poz. 44 (uchwała określała progi kapitałowe dla banków spółdzielczych).
- [10] Ustawa z dnia 31.01.1989 r. o NBP, DzU z 1989 r. nr 4 poz. 22 (z późn. zm.) tekst jednolity ogłoszony w DzU z 1992 r. nr 72, poz. 360; DzU z 2003 r. nr 65, poz. 594; nr 137, poz. 1303; nr 209, poz. 2035; nr 228, poz. 2260.
- [11] Ustawa z dnia 24.06.1994 r. o restrukturyzacji banków spółdzielczych i Banku Gospodarki Żywnościowej oraz zmianie niektórych ustaw, DzU z 1994 r. nr 80, poz. 369.
- [12] Ustawa z dnia 14.12.1994 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, DzU z 1995 r. nr 4, poz. 18.
- [13] Ustawa z dnia 7.12.2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających, DzU z 2000 r. nr 119, poz. 1252 oraz DzU z 2003 r. nr 137, poz. 1303, nr 228, poz. 2260, DzU z 2004 r. nr 91, poz. 870.

THE SIGNIFICANCE OF EXTERNAL FINANCIAL AID FOR THE PROCESS OF RESTRUCTURING OF COOPERATIVE BANKS

Summary: A vital factor influencing the course of the process of restructurization and improvement of financial standing of cooperative banks has been the external financial support given to them. This financial support had different forms and was provided and controlled by the Polish National Bank (NBP), the Minister of Finance, and the Banking Guarantee Fund (BFG). The moment of transferring of these financial means and their volume were essential for the process of restructuring of cooperative banks.

The aim of this article is to present the impact of external financial support on the improvement of financial results and the growth of cooperative sector's own funds. Different forms of financial aid and their share in results of cooperative banks between 1996 and 2005 were presented.